
Een greep uit het leven van de Mazelse pastoor Pissens

Slechts enkelen onder ons zullen pastoor Pissens nog gekend hebben, maar meerderen zullen hun ouders of grootouders over hem nog horen vertellen hebben. Hij heeft inderdaad destijds in Mazenzele sporen achtergelaten.

Jan Jaak Pissens werd geboren te Opwijk/Nijverseel in een talrijk gezin op 14 november 1884. Zijn vader, Albert Pissens, was fruitkoopman en herbergier, eerst op Nijverseel, daarna in de Stationsstraat te Opwijk. (1) Lagere school liep hij te Aalst bij de Broeders van de Christelijke Scholen. Zijn humaniora deed hij te Hoogstraten. Daarna studeerde hij filosofie en theologie te Mechelen. Daar werd hij op 6 januari 1909 priester gewijd door Kardinaal Mercier. Zijn loopbaan begon hij als leraar in het Klein Seminarie te Mechelen. Vier jaar later werd hij onderpastoor in de Sint-Jozefsparochie te Leuven en vanaf 1925 onderpastoor te Asse. Ten slotte werd hij op 30 juli 1931 pastoor te Mazenzele in opvolging van pastoor Xavier Vermeyen. Na vele jaren aan astma te hebben geleden overleed hij te Mazenzele op 5 september 1938. Meer dan 850 personen woonden er zijn begrafenis bij!

Terloops wil ik hier aan toevoegen dat zijn voorganger, pastoor Vermeyen -zoals te lezen staat in de 'Gazet van Assche' van 19 juli 1931- ten volle ieders vriendschap en dankbaarheid verdiende. Na twee en een half jaar overleed hij in Mazenzele na een langdurende pijnlijke ziekte.

E.H. Pissens onderpastoor in Asse

In de hierboven vermelde krant stond die zelfde dag ook te lezen dat de onderpastoor van Asse, de Heer Pissens, tot pastoor van Mazenzele was benoemd. In een vrij uitvoerig artikel wordt hij er beschreven als 'de onvermoeibare werker die op de weinige jaren die hij onder ons verbleef zoveel goed wist te stichten'. In dat artikel worden dan de vele taken vermeld die hij te Asse op zich nam.

Vooreerst zijn vele bezoeken aan de Meisjesschool. Vervolgens de Eucharistische Kruistocht waarvan de bloei de laatste jaren zo was gestegen.

Vernoemd worden daarna de Kajotters 'die weten hoe hun werk bloeide voor een allergrootste gedeelte omdat zulk een ervaren leider aan het hoofd ervan stond'.

Ter sprake komen dan de Studiekringen. 'Hoeveel verschillende heeft de Eerwaarde Heer Pissens gesticht en geleid.'

En zo gaat de lijst voort. De Middenstands Bond, het Leerlingen Secretariaat, de Beroeps afdelingen... Nauw aan het hart lag hem het Werkgevers Verbond en welke uitbreiding namen de beroepsleergangen voor meisjes niet.

En de opsomming gaat maar verder... Zijn laatste jaar in Asse werd hij nog proost van de Beroepstekenschool en van de Kleermakersschool.

Ten slotte wordt dan in het artikel nog iets gezegd over de zieken die hij bezocht en opbeurde en over de godsdienstige opvoeding van de weeskinderen in het Zustershuis.

E.H. Pissens pastoor in Mazenzele

Gelukkig is er een schrijfboek bewaard gebleven waarin pastoor Pissens allerhande zaken heeft opgeschreven.

Op de titelpagina lezen wij: 'Boek van den Pastoor. Kerkelijke Gebruiken te Mazele. Begonnen in 1932'.

Het is een soort geheugensteun die hij gebruikte om bij voorbeeld rond Kerstmis niets te vergeten van wat hij ter voorbereiding van het feest of op Kerstdag zelf moest doen. Een ander voorbeeld is dat hij drie bladzijden vol schreef om toch maar niets te vergeten bij de Plechtige Communie! Ik wil nog een derde voorbeeld van zijn manier van werken meegeven wat op de laatste bladzijde van het schrijfboek te lezen staat. Het is immers nog altijd van toepassing. In duidelijke letters staat er: 'Kermis - Gilde', op de volgende lijn: 'lof nadat de hoofdvogel afgeschoten werd', en nog een lijntje verder: ''s maandags te acht uur mis voor de Gilde'. Volgt dan nog na een spatie van enkele onbeschreven regels een laatste zin: 'Zondag na Sacramentsdag Processie'

Herinneringsprentje van het zilveren priesterjubileum 1906-1934 van pastoor Pissens.

De inhoud van wat in het schrijfboek te lezen staat laat zich verdelen in drie. Een eerste deel gaat over 'Kerkelijke gebruiken in Mazele'. In een tweede deel worden de 'Congregatiën en Bonden' opgesomd, uiteraard met een woordje uitleg er bij. Een derde deel heeft pastoor Pissens het over de grote feestdagen.

Het is evident dat ik niet alles in het lang en het breed hier ga overnemen. Ik ga mij beperken tot datgene wat ons op een of andere manier kan aanspreken, met bij voorbeeld een lach of een vraagteken.

A) Kerkelijke gebruiken in Mazenzele

Op de eerste twee bladzijden van het schrijfboek gaat het over 'Communie geven' en 'Communie dragen'.

'Op zondag, zo schrijft pastoor Pissens, liefst de communie geven een half uur juist voor de mis. Er zijn altijd (op 1ste en derde zondag vooral) mensen die een uur vóór de mis nog een tas koffie willen drinken.' Leuk is ook de nota onderaan de bladzijde: 'De grootste zaak is: altijd speciën genoeg bij

de hand te hebben en vooral geconserveerde'. Sprak hij hier uit ervaring?

Op de tweede bladzijde lezen we onder meer dit: 'De communie wordt gedragen om de twee maanden liefst 's Woensdags en 's Vrijdags (ook wel 't Dinsdags, maar veel mensen gaan naar Assche-markt). Een dag neemt men de steenweg (Schaapheusel en Sottegem) en de andere dag Dorp, Dries en Vossestraat.' Hier stelt zich natuurlijk een vraagje: wat met de andere straten?

Soms zijn sommige zinsneden inderdaad niet honderd procent duidelijk. Zo bij voorbeeld wanneer pastoor Pissens het heeft over de biecht. Na enkele zaken bestemd voor de leden van de Bond van 't Heilig Hart over uur en dag van de biecht, schrijft hij het volgende: 'Andere mensen kunnen komen en men zet op de biechtstoel: bellen op de pastorij als men niet gaarne in de kerk blijft of thuis wat heeft te verrichten'. Enkele regels verder lezen we: 'De andere dagen mogen kinderen en grote mensen komen maar ik ga niet aan de biechtstoel zitten'. Wellicht zal het wel voor hem en waarschijnlijk ook voor de mensen duidelijk geweest zijn hoe de zaak in elkaar zat.

Twee bladzijden besteedde pastoor Pissens aan de misdienaars en aan de stoelzetter.

De grootste van de misdienaars moest een kwartier voor de H. Mis luiden, moest zorgen dat het altaar gereed was, dat het gewaad gereed lag, enz.. De andere moest aanwezig zijn 10 minuten voor de H. Mis, zorgen voor de vernieuwing van de kaarsen en het aansteken ervan. Tussen haakjes staat ook dat hij moet zorgen voor de wijn. Bij lijkdiensten moesten zij de stoelzetter helpen de lijkbaar te plaatsen en verder allerlei knusjes opknappen. Zij waren het ook, die rond gingen met de schaal. Na de dienst was het ook aan hen alles op zijn plaats terug te zetten.

De Stoelzetter van zijn kant moest voor elke mis ('s zondags) en voor elke dienst de stoelen goed plaatsen. Per zondag werd hij betaald, hoeveel echter staat er niet bij. Wel staat er dat op de 'late missen' zoals lijkdiensten, jaargetijden, enz. het stoelgeld voor hem was. De stoelen werden per zondag betaald: 0,10 voor de groten, 0,05 voor de kinderen en 0,05 in 't lof voor alle groten. Pissens voegt er aan toe dat de dochter van de Stoelzetter elke vrijdag de kerk kuste en daarvoor 4 frank kreeg. Ten slotte noteert de pastoor ook dat hij elke morgen de stoelen goed liet zetten na de Catechis-

mus door 2 - 3 jongens en 2 - 3 meisjes, ieder voor zijn kant. Zoals we allen weten is die scheiding van man en vrouw in de kerk langr tijd in voege geweest.

Op een laatste bladzijde over de Kerkelijke gebruiken in Mazenzele heeft pastoor Pissens het over de preek. Alles wat hij er over schrijft is van praktische aard.

B) Congregatiën en Bonden

Dat we vroeger in een andere wereld leefden, en dát zeker op godsdienstig gebied, hoef ik niet te zeggen. De tijd dat elk dorp zijn eigen pastoor had is in onze contreien voorbij. Wij kunnen het ons moeilijk indenken dat pastoor Pissens en wellicht vele van zijn collega's zich op hun parochie met 10 verenigingen actief bezig hielden. Pissens deed het. Over elk van die Bonden breng ik enkele zinnnetjes

Als eerste Bond vermeldt pastoor Pissens in zijn notaboek de 'Bond van het Heilig Hart'. Hij noteert dat hij de kinderen de vrijdag voor de derde zondag der maand rondstuurde bij de leden met uitnodigingskaarten voor de volgende bijeenkomst. Type-rend voor hem voegde hij er een zinnetje aan toe ' 's Vrijdags, op tijd om te doen denken aan de biecht.'

Als tweede komt een zelfde Bond aan de beurt, maar deze keer voor de vrouwen. Net als voor de mannen wordt de biecht in evidentie gezet.

Nummer drie gaat over de 'Eucharistische Kruistocht'. Deze jongerenbeweging was in leven geroepen door Priester Poppe. Ook hier stonden Eucharistieviering en Biecht op het voorplan. De vergadering voor jongens ging iedere week op Donderdag door in de kerk na de mis. Grotere meisjes vergaderden om de twee weken en dat in het patroonaat. Ik wil hier aan toevoegen dat rond de jaren vijftig van vorige eeuw de Kruistocht en de Patronaten stilaan werden opgenomen in de Chiro.

En zo komen we aan nummer vier: de 'Derde Orde' voor vrouwen. In het begin kwamen er maar een tiental. Blijkbaar was hij door het kleine aantal teleurgesteld. Maar pastoor Pissens zou Jan Jaak Pissens niet geweest zijn was hij niet in 1934 begonnen met sermoentjes voor moeders en dat op de eerste zondag van elke maand na het lof.

Over de volgende bond, de 'Broederschap der Gelovige zielen', schrijft hij niets anders dan dat de leden één frank per jaar betaalden!

De 'Broederschap van O.L.Vrouw van Scherpenheuvel' is nummer 6 in de rij. Ook hier betaalden de leden één frank per jaar.

Nummer zeven gaat over de 'Studiekring'. Hij heeft het over drie puntjes: '1) de boerenjeugd is om de veertien dagen om 6u30 vertegenwoordigt in de Mis. 2) voor alle jongens: om de veertien dagen...met godsdienstles, feiten van de week en een andere sociale les of iets van wetenschappen. Voor elke studiekring: geestelijke lezing. 3) Voor de meisjes: om de 14 agen in de winter te Suur. Programma van de Gids en VKAJ. Ook vertegenwoordiging in de Mis'. (2)

Komt dan aan de beurt: de 'Werkliedenbond', die een keer per maand samenkwam in het beroemde zaaltje. Op kerstdag was er algemene communie te 4u30 gevolgd door een kerstfeest.

Over de 'Boerenbond' staan er enkel twee regeltjes over dag en uur van de algemene en van de bestuursvergadering.

'De 'Missiebond' is gevallen in 1932.' Zo begint pastoor Pissens zijn nota's over de 10de Bond. Hij brengt dan het volgende relaas, dat ik helemaal overneem.

'Alle maanden was er een vergadering met voordracht en godsdienstige besprekingen in de herberg van een der leden (overhand) meestal gehuwde mensen. Om het jaar was er een toneelfeest dat veel opbracht voor de missies. De grote mensen verkochten kaarten, men verkocht tevens tombolannummers enz. De Bond, waar 't schoolhoofd Em. Michiels de bezieler en de leider was is gevallen door de dorpspolitiek: d'eenen wilden niet meer komen in de herberg van d'andere partij. Dit na de stichting van een tweede muziek.'

C) De feestdagen

Achtereenvolgens komen aan de beurt: O.L.Vrouw Onbevlekt, Kerstmis, Nieuwjaar, Lichtmis, St-Jozefsfeest, Aswoensdag Vasten, Plechtige communie, Allerheiligen, Gedurige aanbidding (welke jongere kent dat nog?), Palmzondag, Goede week en ten slotte Pasen.

Ook hier beperk ik mij tot enkele nota's die ik verrassend of kenmerkend vindt voor pastoor Pissens.

'Met Nieuwjaar oproep doen voor talrijk communiceren' en 'eerste zondag opgeven: getal communies, overlijdens, doopsels' en merkwaardig toch: 'Uitgaven in het jaar gedaan voor de kerk'.

Voor 2 februari, Lichtmis, noteert hij 'zorgen voor de kaarsen (tussen haakjes voegt hij er aan toe : kleinere) want de leden van het kerkfabriek komen om een kaars, gaan mee in de processie en nemen hun kaars mee naar huis'.

De zondag voor Lichtmis - als ik ten minste zijn nota's goed interpreteer - werden bij het Te Deum 'de Gemeenteraad en 't Kerkfabriek verzocht van voor te komen, voor de communiebank.'

Twee en een halve bladzijden wijdde pastoor Pissens aan de plechtige communie. De eerste halve bladzijde gaat over de 'Retret' (retraite). Enkele zinnestukjes er uit: 'Hoe moet je te biechten gaan; veelvuldige communie; apostel zijn thuis; flinke jongen, stichtend meisje zijn bij de kinderen; grote jongen zijn wil niet zeggen: lompe manieren nadoen... enz.' Daarop volgt een woordje over de biecht, over het wijden van de paternoster en het opleggen van de schapulier (wie kent dat nog?). Een ganse bladzijde volgde dan over de dag zelf van de Plechtige Communie. Die ving aan om 6u30. Een hoogmis was er om 9u30 en een Lof om 2u30. Zowel in de Vroegmis als in het Lof werd door de meisjes een liedje gezongen. Na 't Lof gingen de kinderen op

de pastorie koffie drinken. Pastoor Pissens kwam daarna in zijn schrift nog eens terug op de dag vóór de communie o.a. over de biecht en ook op het kruisken vragen 's avonds aan vader en moeder en het vragen van vergiffenis voor het aangedane verdriet.

Kwamen ten slotte ook nog aan beurt zoals boven reeds vermeld: Allerheiligen, Gedurige Aanbidding, Palmzondag met het vermelden van een Omhaling voor het H. Land, Goede Week waar onder andere het kuisen vermeld wordt van de lantarens, de kandelaars en het zijaltaar, en ten slotte Pasen, waarbij hij vermeldde dat de E.W. Pater bleef tot de tweede Paasdag.

Afscheid en Begrafenis

Op de vijfde September 1938 om 9 uur 's avonds overleed pastoor Pissens in het bijzijn van zijn broeders Désire, Frans, Antoon, zijn zuster Hubertina, Pater Theodoor, Benedictijn te Affligem en de Eerwaarde Zusters van de school. Zijn zuster Leontien en zijn broer Jozef waren toen al overleden. Bij het open graf werden toen vijf lijkredenen uitgesproken: een eerste namens het Gemeentebestuur, een tweede door Benedict De Coninck, Voorzitter der Kerkfabriek,

Pastoor Pissens op zijn sterfbed.

een derde door Emiel Michiels, schoolhoofd, een vierde door Gaston Van Driessche, voorzitter van 't Werkersverbond en een vijfde Wegens de Jeugd door Jan Heuninckx, Voorzitter van de Studiekring. Ook hier wil ik mij beperken en wel tot een viertal paragrafen uit de toespraak van de vier bladzijden lange toespraak van meester Emiel.

'Bij zijn plechtige aanstelling alhier als Pastoor, zegde de E.H. Deken ongeveer het volgende: Pastoor Pissens is een wijs en verstandig man, ijverig en voorzichtig, ofervaardig en beminnelijk, geduldig en verdraagzaam, zal zijn voor Mazenzele 'n heilig priester.' 'Wijs en verstandig de preken. Zoo doordacht, zoo' n overtuiging in de stem en uitdrukking; zoo juist, zoo geleerd en toch zoo klaar en duidelijk en verstaanbaar ... zo eenvoudig, zoo verstaanbaar voor ons, eenvoudige mensen van Mazenzele.' 'Gekweld met een pijnlijke kwaal strompelde hij door 't leven, doch altijd blij gezind en met 'n lach op het wezen had hij een opbeurend woord voor ieder. Zijn lei-

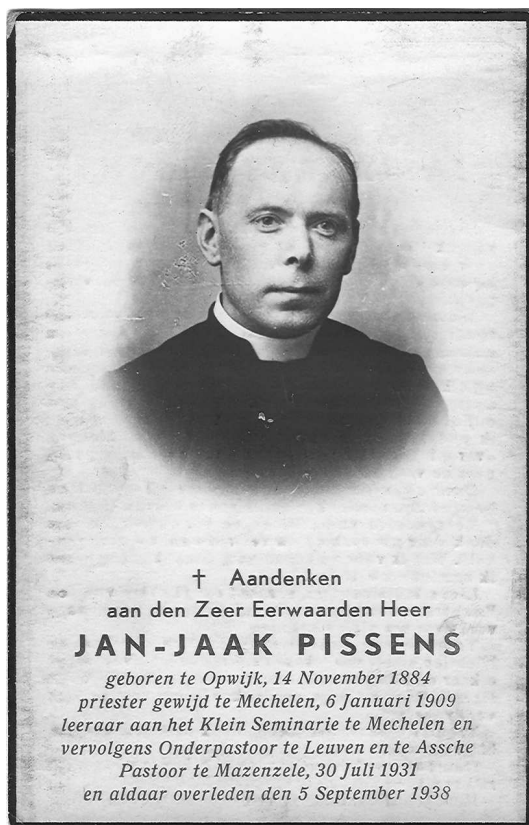
den was niets, anderen helpen en troosten was zijn grootste betrachting.'

Mijn artikel wil ik beëindigen met de tekst die te lezen was op de grafsteen van pastoor Pissens. Jammer genoeg ontbreekt een woord uit de tekst.

*Hij was een heilige priester
door zijn geestelijke ...
hoog geschat
herder door allen
geëerd en bemind.*

Jules VAN DE VELDE

- (1) Albert Pissens huwde op 26 april 1876 met Joanna Van Doren. Zij hadden 11 kinderen. Van hen traden er naast Jan nog twee in het klooster: zijn zuster Rosalie (zuster Aurelia) en zijn broer Désire (broeder Aureliaan). Een zuster, Hubertina, bleef ongehuwd.
- (2) Over zijn verdiensten voor de oprichting en voor de werking van de Mazelse Studiekring: zie onze bijdrage *De Mazelse Studiekring (1932-'54)* in HOM-tijdschrift 1996-2, p. 2-11.

Bidprentje van pastoor Jan-Jaak Pissens.